ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ЗАҢ ФАКУЛЬТЕТІ

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ
ЮРИДИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY
FACULTY OF LAW

Қазақстан Республикасының Мемлекеттік рәміздерінің қабылданғанына 20 жыл толуына орай студенттер және жас ғалымдардың

«ҒЫЛЫМ ӘЛЕМІ»

атты халықаралық ғылыми конференциясы

23-25 сәуір, 2012 ж., Алматы қ.

Конференция материалдары

Международная научная конференция студентов и молодых ученых

«МИР НАУКИ»,

приуроченная 20-летию Государственных символов Республики Казахстан

23-25 апреля, 2012 г., г. Алматы

Материалы конференции

International Scientific Conference of Students and Young Scientists

«WORLD OF SCIENCE»,

dedicated to the 20th anniversary of the State Symbols of the Republic of Kazakhstan

April 23-25, 2012, Almaty city

Conference Publications

УДК 378
ББК 74.58
М63

Рекомендовано к печати Ученым советом юридического факультета Казахского национального университета имени аль-Фараби

Мир науки: Материалы Международной научной конференции студентов и молодых ученых (Алматы, 23-26 апреля 2012.) / Ответ. ред. и сост. Байдельдинов Д.Л. и Туякбаева Н.С. – Алматы: Printmaster, 2012. – 291 с.

ISBN 978-601-247-473-2

В настоящем сборнике представлены доклады и выступления студентов и молодых ученых, участников Международной научной конференции студентов и молодых ученых «Мир науки», которая была проведена 23-26 апреля 2012 года на юридическом Казахского национального университета имени аль-Фараби.

Материалы представляют интерес для студентов, магистрантов, докторантов PhD, молодых ученых и широкого круга чиателей.

Статьи воспроизведены методом прямого копирования, за содержание материалов ответственность несут авторы.

УДК 378
ББК 74.58

ISBN 978-601-247-473-2

©Казахский национальный университет имени аль-Фараби, 2012

СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие.. 7

Секция «Теория и история государства и права»

Байсаринова Г.
Значение принципов юридической ответственности для обеспечения правопорядка и законности.. 9
Тургумбаев М.Е.
Основные этапы формирования и развития мусульманской концепции преступления и наказания.. 13
Кунчашева А.
Теоретико-правовые вопросы института пробации: зарубежный и национальный опыт.. 16
Dawletnijasow T.
Einige fragen der modernisierung des gerichtlichen systems Republik Kasachstan.. 20
Серікұлы А.
Актуальные проблемы налогового законодательства Республики Казахстан.. 26
Сулейман Ю.
Государство как особый субъект права.. 32
Төлеуова А.
Қазақ ордасының зандары.. 36
Умбетбаева Ж. Б.
Мемлекеттік қызметтің дамуының әлемдік тәжірибесі және болашағы...... 40
Гадымов М.
Институт примирения в традиционном праве.. 46
Умбетжанова Ж.
Правовые основы развития медиации в Республике Казахстан................ 50
Давлетниязов Т.
Некоторые вопросы модернизации судебной системы Республики Казахстан в свете формирования стабильного казахстанского общества... 53
Букабаева Ш.
Азаматтық-құқықтық жауапкершілікке тартудың алғышарттары............. 58
Жаулыбеков А.
Некоторые проблемы обеспечения и защиты прав детей в Казахстане..... 65
Сихарулидзе Н.
К вопросу о предупреждении экстремизма и терроризма посредством правового воспитания.. 68
Жайлауова А.
Some issues of legal status of refugees in the Republic of Kazakhstan........... 71
Қадырбекқызы Г.
Тәуке хан тұсындағы билер институты.. 73

Калмакамбетов А.М.
Проблемные вопросы социальной защиты населения в Республике Казахстан........ 77
Нуржанова А.
Правовое регулирование миграции с целью воссоединения семьи по законодательству Республики Казахстан........ 79
Аженова А.
Государственные и правовые воззрения Аврелия Августина блаженного 83
Шартаев А.
The government of the Republic of Kazakhstan and the most effective programs implemented by it........ 86
Бурдина К.
Правовая политика Республики Казахстан: становление, современное состояние и перспективы развития........ 88
Цой А.
Государственные и правовые взгляды Никколо Макиавелли........ 94
Муратова А.
[illegible] ювенального права» в правовой системе Республики Казахстан........ 96
Калибекова А.
[illegible] по римскому праву и казахскому обычному праву........ 103
Наурызов Е.
[illegible] туралы заңы және оның қазақ билері қызметімен [illegible]........ 109
Ерлик З.
Статус иностранцев по римскому праву и казахскому обычному праву... 114
Умбетжанова Ж.
The essence of constitution of the Republic of Kazakhstan........ 117
Молдахметкызы А.
Analysis of the law of the Republic of Kazakhstan on refugees........ 118
Жубатова Д.
Политические и правовые взгляды радикальных демократов в США в период борьбы за независимость (xviii век)........ 120
Ершат Е.
Государственно-политические взгляды аль-Фараби........ 122
Канбатыров Е.
Медиаторская функция биев........ 127
Буркитбаев К.
Мұстафа Шоқайдың саяси-құқықтық идеялары........ 132
Караманов О.
Экстремизм: понятие, виды, методы противостояния........ 138
Дабылова М.
Қазақстан Республикасының тәуелсіздіктің алғашқы кезеңдеріндегі қалыптасуының құқықтық негіздері........ 141

Қадырбаева Г.
Қазақ әдет құқығындағы билер соты........ 146
Серикжанова Ә.
Ереже қазақ әдет құқығының кіші кодексі........ 150
Курмангалиева Д.Ж.
Смертная казнь как правовой институт........ 152

Секция «Гражданско-правовых дисциплин»

Каждаров А.
Анализ последних поправок в некоторые законодательные акты по вопросам интеллектуальной собственности........ 157
Абикенов М.
Понятие вреда и ситема правовых способов возмещения вреда, причененного здоровью работника при исполнений трудовых, служебных обязанностей........ 161
Еренат Е.Е.
Международное правовое регулирование труда........ 166
Жумабаева А.
Направления и перспективы унификации трудового законодательства стран ЕЭС........ 174
Каткельдиев Д
Прекращение трудового договора вследствие совершения работником коррупционного правонарушения........ 178
Людинина А.М.
Пособия, как один из видов материального обеспечения нетрудоспособных граждан........ 182
Каюпова Л.
Отставка должностных лиц........ 188
Мухамеджанова А.С.
Қазақстан Республикасында нотариаттық қызметті құқықтық реттеу мәселелері........ 191
Мухамедова Е.М.
Соотношение трудового договора и контракта........ 195
Мурзакулова М.
Коллизиялық норма........ 200
Нургазина Б.
Халықаралық жеке құқықтағы неке және отбасы қатынастары........ 207
Нұрмағамбет Н.
Қазақ ұлттық құндылықтарын патенттеу мәселесі........ 213
Сарсенбек Р.Ж.
Интеллектуалдық меншік институтының қалыптасуы........ 218
Сатыбалдина С.
Халықаралық тасымалдау қатынастары........ 224

Саутнер А., Керимханов Т.
Правовой институт предварительного обеспечения доказательств как элемент механизма защиты прав интеллектуальной собственности........... 228
Семёнова О.
Отдельные вопросы реализации принципов трудового права: проблемы и пути их решения.. 233
Султанова А.
Особенности приёма на службу в таможенные органы............................ 236
Шарипова М.
Правовое обеспечение трудовых прав женщин.. 240
Адилова Н.Е.
Делдалдық шарттарды құқықтық қамтамасыз ету мәселелері................ 245
Омарова Н.
Авторлық құқық – интеллектуалдық иститутының қорғалуы................. 248

Секция «Уголовно-правовых дисциплин»

Баймагамбетова Ж.С.
Международный терроризм... 258
Даулетбайұлы А.
Өкімет өкіліне қатысты күш қолданудың түсінігі мен жалпы сипаттамасы 262
Бекумов М.
Есірткі және психотропты заттардың заңсыз айналымымен байланысты қылмыстардың алдын алу.. 270
Әбіш Д.
Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қазақстандық және шетелдік заңнамалар сипаттамасы.. 277
Темірбеков Қ.
Есірткі бизнесімен күресу саласындағы мемлекеттік органдардың және халықаралық ұйымдардың қызметі.. 284

ПРЕДИСЛОВИЕ

Ежегодная Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Мир науки», приуроченная 20-летию Государственных символов Республики Казахстан проходила в Казахском национальном университете имени аль-Фараби с 23 апреля по 26 апреля 2012 г.

В рамках концепции сочетания достижений современной юридической науки и потребностей юридической практики инициатором и организатором конференции традиционно выступил Казахский национальный университет имени аль-Фараби. Основная цель конференции - анализ достижений и проблемных вопросов развития национального законодательства. На основании такого анализа студенты, преподаватели и научные работники, обсуждали пути оптимизации действующего отечественного законодательства. Знаменательной особенностью этой конференции было и то, что ее проведение пришлось на год «20-лет Государственных символов Республики Казахстан».

Все практические проблемы, озвученные в работе конференции имеют прямое отношение к юридической науке, которая формулирует предложения и рекомендации. Этому обязательно должна служить широкая общая дискуссия научных работников и практиков, преподавателей и студентов юридических вузов. Поэтому особенно интересной и важной в этом контексте есть взгляд и мнение студентов, чьи ум и сердце открыты к изучению проблем законодательства и юридической науки.

Привлечение студенчества к научным исследованиям является сегодня одним из приоритетных направлений деятельности юридического факультета Казахского национального университета им. аль-Фараби. Научная и научно-организационная деятельность университета усиливается проведением на высоком методологическом уровне фундаментальных и прикладных научных исследований из актуальных проблем современного государственно-правового строительства в Казахстане.

Международная студенческая научная конференция Казахского национального университета проходила в форме пленарных и секционных заседаний. Секционные заседания охватили семь правовых блока – «Теория и история государства и права», «Конституционное и административное и финансовое право», «Секция гражданско-правовых дисциплин», «Секция уголовно-правовых дисциплин», «Актуальные проблемы природоресурсового и экологического законодательства», «Таможенное и финансовое право», «Основы права». Были заслушаны интересные и информативные доклады и сообщения. Немало освещаемых вопросов вызывали резвую научную дискуссию.

Любая научная конференция является не только возможностью обмена мнениями участников и применения своих теоретических наработок, но и удобным случаем для новых знакомств, неформального общения, получения неизгладимых впечатлений. Это важно для молодежи, в частности для студентов Казахского национального университета им. аль-Фараби, с целью

Умбетбаева Ж. Б.
Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ заң факультетінің 1-курс магистранты

Ғылыми жетекші - з.ғ.к., доцент
Ахатов У.А.

МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТТІҢ ДАМУЫНЫҢ ӘЛЕМДІК ТӘЖІРИБЕСІ ЖӘНЕ БОЛАШАҒЫ

Мемлекеттік қызмет мемлекеттің негізгі институттарының бірі болып табылады және өзінің табиғаты бойынша терең тарихқа ие.

«Қазақстан – 2030. Барлық Қазақстандықтардың өсіп-өркендеуі, қауіпсіздігі және әл-ауқатының артуы» атты Президентіміздің Қазақстан халқына Жолдауында елбасымыз мемлекеттік қызметтің жаңа заңнамалық және институционалдық базасы құрылуы тиіс мемлекеттік қызмет жүйесін жетілдірудің негізгі бағыттарын анықтады. Осыған байланысты мемлекеттік қызметтің әртүрлі аспектілерінің құрылуы мен қызмет етуін анықтау тек мемлекеттік басқару аясындағы мамандарға ғана емес, сонымен қатар білімді адамдардың кең ауқымына да қажет болып отыр.

Шүбәсіз, Қазақстанда, кез келген өзге мемлекеттегі сияқты, әлемдік тәжірибеге негізделсе де, айрықша белгілері мен құрылымы бар мемлекеттік қызметтің өзіндік моделі әрекет етуде. Бұл бірінші кезекте еліміздің тарихи тәжірибесімен, ұлттық дәстүрлерімен, мемлекетімізде әрекет етуші құқықтық жүйемен және т.б. байланысты. Осыған орай мемлекеттік қызметтің ғылыми-теоретикалық түсінігі, сонымен қатар республикамызда бүгінгі таңда қалыптасқан ғылыми және құқықтық жүйеге сәйкес осы түсініктің мазмұны үлкен қызығушылық тудырады. Бірақ мемлекеттік қызмет түсінігін тек Қазақстандағы бар арнайы нормативтік құқықтық базаның негізінде ғана зерттеу, менің ойымша, дұрыс емес. Мәселені толығымен ұғыну үшін оның қалыптасуы мен дамуының тарихын, мемлекеттік қызметтің бар болмысын көрсету маңызды болып табылады [1, 3 б.].

«Мемлекеттік қызмет» түсінігіне ғалымдардың пікірлері, көзқарастары әр алуан екендігін айта кеткеніміз жөн. Мәселен, Ресейдің белгілі ғалымы Ю.М. Козловтың «Кеңестік әкімшілік құқық» оқулығында мемлекеттік қызмет деп мемлекеттік органдарда орындалатын және мазмұны мен нысаны бойынша жұмысшылардың еңбегінен ерекшеленетін кез келген жұмыс түсініледі [2, 98 б.]. Ал, тағы бір Ресейлік ғалым В.М. Манохинның ойынша, мемлекеттік қызметтің түсінігін, негізгі белгілерін және міндеттерін тек мемлекеттік қызметтің мемлекеттің міндеттерімен, функцияларымен, қызмет нысанымен өзара байланысы мен өзара тәуелділігін ашып қана анықтауға болады [3, 102 б.].

Жалпы, мемлекеттік қызметті екі түрлі жолмен қарастырған жөн:

ғылыми-теоретикалық және мемлекеттік-қызметтік құқықтық қатынастардың нормативтік құқықтық реттелуінің тәжірибесі тұрғысынан. Сәйкесінше, теория бойынша мемлекеттік қызметті қоғамдық, саяси, әлеуметтік, құқықтық және ұйымдастырушылық аспектілерінде қарастыруға болады.

Мемлекеттік қызмет «қоғамдық категория ретінде – мемлекеттік функцияларда қызмет атқаратын тұлғалардың мемлекет тапсырмасымен қоғамдық пайдалы қызметті кәсіби жүзеге асыруы» болып табылады.

Саяси аспектіде ол мынаны білдіреді: «мемлекеттік саясатты іске асыру, қоғамда және мемлекетте барлық саяси күштермен жасалған мемлекеттік-саяси мақсаттар мен міндеттерге жету бойынша қызмет».

Әлеуметтік аспект – «бұл мағынада мемлекеттік қызметтің кәсібилігінің, тәжірибенің және оның қызмет етуінің мәселелерінің көріну көрінісі маңызды болып табылады».

Құқықтық мағынада мемлекеттік қызмет – мемлекеттік-қызметтік қатынастарды, сонымен қатар, мемлекеттік қызметтің міндеттерін, мүмкіндіктерін, ынталандыруды, жауапкершілігін, кіру тәртібі мен өткеруді, заңдылығын және өзге де құқықтық мәселелерді анықтайтын құқықтық нормалардың жүйесін білдіретін институт ретінде үлкен қызығушылық тудырады. Осыған байланысты «мемлекеттік қызмет – әртүрлі құқық салаларының нормаларынан тұратын және өзіне көптеген кішігірім институттарды қосатын кешенді құқықтық институт» екендігін атап өткен жөн.

Ал, ұйымдастырушылық аспектіде мемлекеттік қызмет мемлекеттік аппараттың қызмет етуі, оның қызметінің ұйымдастырушылық және іс жүргізушілік негіздері тұрғысынан қарастырылады [4, 115-116 бб.].

Осылайша, мемлекеттік қызметті ғылыми танымның әр түрлі жақтарынан қарастыруға болады, яғни, мемлекеттік қызмет «кең» және «тар» мағыналарда қарастырылады.

«Кең» мағынадағы мемлекеттік қызмет – мемлекеттік органдарды басқару қызметін, сонымен қатар мемлекеттік органдардың аппаратында, заң шығарушы, атқарушы және сот билігі органдарын қоса алғанда, тұрақты немесе уақытша қызмет атқаратын, мемлекеттік бюджет қаражатынан жалақы алатын барлық тұлғалардың тәжірибелік қызметтерін жүзеге асыруы болып табылады. Мәселен, А.П. Алехин мен Ю.М. Козлов «кең» мағынадағы мемлекеттік қызметті мемлекеттік ұйымдардағы: мемлекеттік билік органдарындағы, мекемелердегі, кәсіпорындардағы, өзге ұйымдардағы қызметкерлердің өз міндеттерін жүзеге асыруы ретінде анықтайды. Ал, «тар» мағынадағы мемлекеттік қызмет – қызметкерлердің өз міндеттерін тек қана мемлекеттік органдарда жүзеге асыруы болып табылады [5, 135-137 бб.].

Енді, Франция, Германия, Ұлыбритания және Қытайдағы мемлекеттік қызмет мәселелеріне осы мемлекеттердің әр түрлі қырларын қысқаша қарастырып өтейік, себебі мемлекеттік қызметтің түсінігіне және мазмұнына деген бұл мемлекеттердің көзқарасы біздің жас мемлекетіміз үшін ғылыми және тәжірибелік қызығушылық тудырады.

Мәселен, «Француздық мемлекеттік қызметтің мәні –

иерархиялылық пен мемлекетке шын берілгендік тән болып келетін әкімшілік етудің жабық және толығымен регламенттелген жүйесі».

Бұл Франция мемлекетінде мансап немесе бірнеше өзіндік белгілері бар жабық мемлекеттік қызметтің тұжырымдамасы орын алғандығын білдіреді. Біріншіден, мемлекеттік қызметшілердің құқықтық мәртебесін, еңбек дауларын шешудің арнайы тәртібін, материалдық және моральдық өтемақының орнына жұмысшыға қойылатын қосымша шектеулерді және т.б. мәселелерді қоса алғанда, француздық мансаптық шенеуніктің құқықтық мәртебесі негізінен әкімшілік құқықтың нормаларымен реттеледі. Екіншіден, бұл тұжырымдамаға кадрлардың ауыспайтындығы белгісі тән. Бұдан басқа, ол мемлекеттік қызметті ерекше, басқа барлық мамандықтардан үздік, адамнан ерекше өзіндік қасиеттерді және мемлекетке толығымен қызмет етуді талап ететін қызмет ретінде түсінуге негізделген. Сонымен қатар, ол мемлекеттік қызметшіге оның қызметтік міндеттерін адал орындағаны үшін тұрақты және біртe-бірте өсетін материалдық қамтамасыз етуге, беделге және артықшылықтарға кепілдік береді.

Франциядағы мемлекеттік қызметтің мәртебесін анықтайтын нормативтік негіз болып 1958 жылғы Конституция, 1983 жылғы 13 шілдедегі қызметшілердің құқықтары мен міндеттері туралы Заң, сондай-ақ 1984 жылғы 11 қаңтардағы орталық мемлекеттік қызметтің мәртебесін анықтайтын Заң табылады [6, 163-165 бб.].

Ал, Франциямен салыстырғанда Германия мемлекеті мемлекеттік қызметтің құқықтық мәртебесін нормативтік-құқықтық актілерде бекітеді. Яғни, мемлекеттік қызмет мәселелерін реттейтін негізгі заңдар болып мыналар табылады: 1985 жылғы 27 ақпандағы жаңа редакциядағы 1957 жылы 1 шілдеде қабылданған мемлекеттік қызметшілердің құқықтық жағдайы туралы Жалпы Заң; 1985 жылғы 27 ақпандағы жаңа редакциядағы 1953 жылы 14 шілдеде қабылданған федералды қызметшілер туралы Заң; 1990 жылғы 8 наурыздағы жаңа редакциядағы 1978 жылы 15 қарашада қабылданған Федерациядағы мемлекеттік қызметті өткеру туралы Ереже. Мемлекеттік қызметшілердің жеке категорияларының құқықтық мәртебесі жеке заңдар мен қаулылармен реттеледі, олардың қатарына мемлекеттік қызметшілерді сақтандыру туралы Заңды жатқызуға болады.

Сондай-ақ, Германия мемлекетінде Конституциямен кәсіби мемлекеттік қызмет қағидасы бекітілген. Бұл мемлекеттік-қызметтік қатынастар өздерінің міндеттерінің ерекше құрылымымен негізгі (конституциялық) құқықтар сияқты конституциялық тәртіптің құраушы бөлігі болып табылатындығын білдіреді. Сонымен қатар, Негізгі заң биліктік өкілеттіктерді жүзеге асыру мемлекеттік қызмет атқаратын тұлғаларға тапсырылуы тиіс деген ережені бекіте отырып, Германиядағы кәсіби қызметтің сақталуына кепілдік береді [7, 25 б.].

Ұлыбританиядағы мемлекеттік қызметтің басқа батыс елдерімен салыстарғанда, өзіндік ерекшеліктері бар. Біріншіден, Англияда жария немесе мемлекеттік қызмет институты жоқ, бұл елде «азаматтық қызмет» түсінігі әрекет етеді. Бұл елде ұзақ уақыт бойы кәсіби мемлекеттік

[illegible] болмағандығымен байланысты, алайда, XVII ғасырда Министрлер болғанымен, олардың рөлі өте төмен болатын. Осы жағдайда [illegible] міндет болып саналатын.

Англиядағы кәсіби мемлекеттік қызметтің қалыптасуы 1854 жылы әйгілі Норткот-Тревельян баяндамасынан басталды. 1979 жылы Маргарет Тетчэр [illegible] мемлекеттік қызметті реформалауға кірісті. Оның мақсаты [illegible] мемлекеттік қызметтің тәжірибесіне нарықтық механизмдер мен [illegible]ды енгізу табылды. Бұндай реформаның нәтижесі болып бүгінгі [illegible] Англияда өткерудің, қызметтен кетудің, еңбекке ақы төлеудің және т.б. біріздендірілген нормалары бар бірыңғай мемлекеттік қызметтің жоқтығы табылады. Ескі құрылымды көптеген жаңа құрылымдар ауыстырды, атап [illegible] еңбек қатынастарының жағдайлары, еңбекке ақы төлеудің [illegible], жеке секторға ауысу мүмкіндіктері, сондай-ақ зейнетақымен және әлеуметтік қамтамасыз ету, т.б. [8, 83 б.].

Енді Қытайдағы мемлекеттік қызметтің ерекшеліктерін қарастырайық. Бұл азиялық елде мемлекеттік қызметтің қалыптасуы мен дамуының көне тарихы бар. Сондықтан Қытайдың мемлекеттік қызмет мәселелеріне [illegible] біз үшін теориялық, сондай-ақ тәжірибелік мағыналарда қызығушылық тудырады.

Қытайдағы мемлекеттік қызметтің бүгінгі таңдағы жағдайы тікелей 1993 жылы 24 сәуірде ҚХР Мемлекеттік Кеңесінің Тұрақты бюросының II отырысында қабылданған мемлекеттік қызметшілер туралы Уақытша ережесінің әрекет етуімен байланысты. Осы ережеге сәйкес, мемлекеттік қызметшілер «кадрлар» деген жалпылама категориядан бөлініп алынған, оларға тек әкімшілік аппаратта қызмет атқаратын тұлғалар ғана [illegible]ылған. Және де бұл ереже жұмысшылар мен қызмет көрсетуші қызметкерлерден басқа, барлық сатыдағы мемлекеттік әкімшілік органдардың қызметшілеріне таралады. Бұл Ереженің мемлекеттік қызмет мәселелерінің кең ауқымын реттейтінін атап өткен жөн, мәселен: классификациялау, жалдау, өтемақы, мемлекеттік қызметшінің жұмысын бағалау мәселелері; қызмет бабымен көтерілу және төмендеу, қызметке тағайындау мен қызметтен босату, кемшіліктер мен қақтығыстарды болдырмау механизмдері мәселелері; сақтандыру, мемлекеттік қызметшінің зейнетке шығуы және т.б. мәселелер мұқият қарастырылған. Яғни, бұл құжатта мемлекетік қызметтің көлемі мен мазмұнын анықтайтын, оның құрамына кіретін барлық элементтер қамтылған [9, 223-224 бб.].

Салыстырмалы талдау романо-германдық құқықтық жүйедегі елдерде – мансаптық (жабық) жүйе, ал англосаксондық құқықтық жүйедегі елдерде – позициялық (ашық) жүйе әрекет ететіндігін көрсетті. Яғни, мансаптық жүйе мемлекеттік қызметке алғаш кіру үшін арнайы рәсімдердің, атап айтқанда, сынақ мерзімінен өтудің, арнайы оқу орнында білім алудың, т.б. сақталуымен сипатталады. Осыған орай, мемлекеттік қызметші мемлекеттік басқару органына қызметке тұрып, өз мансабын арнайы мамандық және сәйкес жалақы бойынша төменгі лауазымнан бастайды. Ол шенеуніктің кейінгі мансаптық өсуімен бірге ұлғаяды. Қызметші үшін мемлекеттік

қызметке тұру өмір бойлық болып табылады, ал зейнеткерлік және әлеуметтік кепілдіктер әрекет етуші заңнаманың нормаларына сәйкес реттеледі. Ал, мансаптық жүйемен салыстырғанда позициялық, яғни, ашық жүйе мемлекеттік қызметшінің мемлекеттік қызмет мәселелері жөніндегі мемлекеттік органмен белгіленген талаптарға сәйкес қызмет атқаратындығымен ерекшеленеді. Бұл жағдайда қызметте болу тұрақты болып табылмайды және қызметтік жоғарылау болмайды. Көбінесе қызметшімен жұмыс берушінің де, жұмысшының да құқықтық жағдайы қарастырылатын еңбек шарты жасалады.

Жоғарыда көрсетілген мемлекеттік қызмет жүйелеріне шолудан ашық жүйедегі мемлекеттік қызмет Ұлыбритания еліне тиесілі екендігін, ал мансаптық жүйелі елдерге Франция мен Германияны жатқызуға болатындығын байқаймыз.

Ғылыми тұрғыда ТМД елдерінің, оның ішінде, Ресей Федерациясының мемлекеттік қызмет мәселелеріне көзқарасы да қызықты болып табылады.

Ресей Федерациясындағы мемлекеттік қызметтің де өзіндік ерекше белгілері бар. Ресейдің мемлекеттік қызметінің қалыптасуының тарихына көз жүгіртпей-ақ, қазіргі таңда бұл институт қос деңгейлі жүйедегі мемлекеттік қызмет туралы заңнамамен реттелетіндігін айтуға болады, яғни, мемлекеттік қызмет федералдық деңгейде және Федерация субъектілерінің деңгейінде реттеледі. Атап айтқанда, бірінші жағдайда – Ресей Федерациясының Конституциясымен, «Ресей Федерациясындағы мемлекеттік қызметтің негіздері туралы» Федералдық заңмен, сондай-ақ Ресей Федерациясының өзге де нормативтік құқықтық актілерімен реттеледі. Екінші жағдайда – Федерация субъектілерінің конституцияларымен, заңдарымен және өзге де нормативтік құқықтық актілермен реттеледі. Алайда, Ресей Конституциясында мемлекеттік қызметтің қос деңгейлі жүйесі туралы еш нәрсе айтылмаған.

Батыс елдерінің және Ресей Федерациясының мемлекеттік қызмет мәселелерін талдау арқылы, бұл елдерде мемлекеттік қызмет институтына үлкен көңіл бөлінетіндігін айта аламыз. Әрбір мемлекет өзіндік ерекшеліктерге ие бола отырып, мемлекеттік қызметті «кең» және «тар» мағыналарда қарастырады. Әрине, әр түрлі елдердегі мемлекеттік қызметтің қалыптасуы мен қызмет етуіне талдауды бекерге жасаған жоқпыз. Оның негізгі мақсаты болып бұл елдердің мемлекеттік қызмет мәселелеріне көзқарасы оң және теріс әсерлерін көру мүмкіндігі, сонымен қатар осы талдаудың негізінде ұлттық дәстүрлер мен әрекет етуші заңнаманы ескере отырып, Қазақстандағы мемлекеттік қызметтің ғылыми түсінігіне жету табылады.

Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік қызметті, көптеген басқа елдердегі сияқты, «кең» және «тар» мағыналарда қарастырамыз. Яғни, «кең» мағынадағы мемлекеттік қызмет – мемлекеттік органдарды басқару қызметін, сонымен қатар мемлекеттік органдардың аппаратында, заң шығарушы, атқарушы және сот билігі органдарын қоса алғанда, тұрақты немесе уақытша қызмет

[illegible] мемлекеттік бюджет қаражатынан жалақы алатын барлық [illegible] тәжірибелік қызметтерін жүзеге асыруы болып табылады. Бұл [illegible] мемлекеттік қызмет болып табылмайтындар: жеке меншіктегі емес, мемлекеттік болып табылатын білім беру мекемелерінің, денсаулық сақтау мекемелерінің, ғылым, мәдениет, пошта-телеграф байланысының, полиция және өзге де мекемелердің жұмысшыларының қызметі. Ал, «тар» мағынадағы мемлекеттік қызмет – қызметкерлердің өз міндеттерін тек қана мемлекеттік органдарда жүзеге асыруы болып табылады. Яғни, «тар» мағынада оған тек орталық және жергілікті деңгейдегі мемлекеттік биліктің атқарушы органдарының саяси, әкімшілік қызметшілері, сондай-ақ Парламенттің. Президент Әкімшілігінің кейбір қызметшілері ғана кіреді [10, 6-[illegible]].

Сонымен. 1999 жылғы 23 шілдедегі №453-I «Мемлекеттік қызмет туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес, мемлекеттік қызмет туралы заңдар Конституциядан, мемлекеттік қызмет туралы заңнан және Қазақстан Республикасының өзге де нормативтік құқықтық актілерден құралады. Осылайша, Заңмен және оған сәйкес қабылданған заңға тәуелді актілермен Қазақстандағы бірқатар ерекшеліктерімен сипатталатын «тар» мағынадағы мемлекеттік қызметтің моделі анықталады.

Заңға сәйкес, Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік қызмет дегеніміз – мемлекеттік биліктің міндеттері мен функцияларын іске асыруға бағытталған лауазымдық өкілеттіктерді атқару жөніндегі мемлекеттік қызметшілердің мемлекеттік органдардағы қызметі болып табылады [11].

Қорыта айтқанда, мемлекеттік қызмет – әр елдің барлық даму [illegible]сындағы басты атрибут болып табылады. Қазақстанда жаңа мемлекеттіліктің қалыптасуына орай, жария-құқықтық институт ретінде елде әлеуметтік-экономикалық және саяси өзгерістерді қамсыздандыруға арналған мемлекеттік қызметтің маңызы мен рөлі үнемі артуда. Мемлекеттік қызмет мемлекеттік саясаттың мақсаттарына жетудің өзекті стратегиялық буыны. Құқықтық мемлекет стандарттарына сәйкес келетін республикадағы мемлекеттік биліктің пәрменді жүйесін қалыптастыру мемлекеттік қызмет институтының дамуына тікелей байланысты.

Әлемдегі бәсекеге қабілетті 50 елдің қатарына енуді көздеген Қазақстанның мемлекеттілігін бекітуде мемлекеттік қызметке жүктелетін жауапкершілік жүгі, әсте, оңай емес. Халықаралық аренада еліміздің беделі мен рөлін арттыру, мемлекеттің өз азаматтарының маңызды мәселелерін шешу қабілеттілігі, мемлекетпен көрсетілетін қызметтердің сапасын арттыру бойынша мәселелерді шешу көбінесе мемлекеттік басқару жүйесінің тиімділігіне байланысты. Заман талабына жауап бере алатын, жаңа тұрпаттағы мемлекеттік қызмет жүйесі қалыптасты. Десек те, осының барлығын жүзеге асыру үшін мемлекеттік қызметте маңызды өзгерістер талап етіледі. Бүгінгі уақыт ағыны мемлекеттік қызмет жүйесін жаңаша құруды талап етуде.

Пайдаланылған әдебиеттердің тізімі:

1. Правовые проблемы реформирования государственной службы суверенного Казахстана: Монография / Коллектив авторов. – Астана: Институт законодательства Республики Казахстан, 2003. – 476 с.

2. Советское административное право / Под ред. Ю.М. Козлова. – М., 1973. – 267 с.

3. Манохин В.М. Советская государственная служба. – М.: «Бек», 1966. – 304 с.

4. Старилов Ю.Н. Служебное право: Учебник. – М.: «Бек», 1996. – 348 с.

5. Административное право Российской Федерации / Под ред. А.П. Алехина. Ю.М. Козлова. – М., 1995. Часть 1. – 408 с.

6. Брэнбан Г. Французское административное право. – М., 1988. – 337 с.

7. Лассиг Р. Правовое положение государственных служащих Германии // Правовая реформа. – 2002. - №1. – 40 с.

8. Оболонский А. Эволюция государственной службы в Великобритании // Государтсво и право. – 1996. - №6. – 120 с.

9. Пронкин В., Петрунина О.Е. Государственное управление зарубежных стран. – М.: Аспект пресс, 2001. – 398 с.

10. Байменов А. Государственная служба. Международный опыт. Казахстанская модель. – Астана: Фолиант, 2000. – 351 с.

11. «Мемлекеттік кызмет туралы» Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 23 шілдедегі №453-I Заңы.

Гадымов М.
магистрант 2-курса юридического факультета КазНУ им. аль-Фараби

Научный руководитель – д.ю.н., профессор Усеинова Г.Р.

ИНСТИТУТ ПРИМИРЕНИЯ В ТРАДИЦИОННОМ ПРАВЕ

В современных условиях поиска путей совершенствования отечественного правосудия немаловажное значение имеет опыт становления и развития его организации. Одной из проблем в создании ее надлежащей модели является гармонизация соотношения, частного и публичного права, индивидуального, общественного и государственного интересов в процессе разрешения конфликтов. В этой связи весьма важным является институт примирения, к которому на протяжении всей истории человечества, вероятно еще до возникновения государственного суда, обращались люди. Ефремова Н.Н. по этому поводу пишет следующее: «Институт примирения

восходит уже древнерусскому праву. Так по Русской Правде (XI-XII вв.) виновный за причинение смерти другому лицу (без отягчающих обстоятельств) привлекался к уплате штрафа (виры) и к головничеству – возмещению ущерба родственникам убитого. Тем самым, преступник избавлял себя от кровной мести со стороны последних. По-видимому члены семьи убитого, принимая плату и отказываясь от мести, фактически прощали убийцу и примирялись с ним» [1].

Факты, подтверждающие естественную природу примирения, можно найти и в обычном праве народов Дагестана. Все споры между горцами или их родами могли быть разрешены с использованием четырех способов, определяющих различные процедуры: 1) по адатам - разбирательство дел на основе обычаев; 2) маслагатным разбирательством - при отсутствии указаний в адатах; 3) по шариату - разбирательство дел религиозным судом на основе предписаний Алкорана. Согласно нормам обычного права дагестанцев, зачастую многие тяжбы оканчивались без судебного вмешательства, по мирному соглашению обеих сторон, т. е. маслаатом. В науке маслаат (от араб. «маслахlат» - общее благо, выгода, в интересах сторон) определяется как универсальная и самая совершенная форма разрешения конфликтов, традиционно имевшая широкое распространение в странах мусульманского Востока. Стороны прибегали к маслаату, не обращаясь в суд, выбрав посредников. Бывали случаи, когда судьи сами при разбирательстве дела предлагали сторонам окончить дело по маслаату. Ф.И. Леонтович отмечал: «К разбирательству дел по адату суд приступал только после «совета помириться», маслаата» [2]. Если стороны были согласны, то в случае принятия маслаатного решения в лице посредников и объявления его, никто из них не имел право выражать недовольство и обязан был исполнить решение маслаата. Как отмечает А. Акбиев «маслиат, с одной стороны, является способом мирного улаживания спорных дел, с другой – источником возникновения новых адатов» [3]. Практически у всех народов Северного Кавказа и Дагестана процедура маслиата проходила примерно в одинаковой форме, за исключением некоторых различий. Наиболее наглядно процедуру маслиата можно проследить при совершении убийства. Здесь адаты достаточно подробно регламентируют порядок проведения маслиата между двумя сторонами.

Существовал институт примирения и у адыгов. К примирению обычно стремилась сторона, чувствовавшая свою слабость, либо обе, если враждующие были измотаны местью, либо потерпевшая сторона предпочитала мести материальное возмещение. Сборники черкесских адатов описывают несколько способов прекращения кровной вражды:

1. "Убийца ... всячески старается захватить хищнически у самого близкайшего родственника убитого малолетнего сына от 4 до 9 лет, которого тщательно храня у себя, воспитывает, как свое собственное дитя, до совершеннолетия, а потом, снабдив его богатым одеянием, хорошим полным вооружением, лучшей верховой лошадью с принадлежностью к ней, отправляет к отцу его вместе с подарком ему, который заключается в